

TEMAHEFTE FRA PPT FOR YTRE NORDMØRE

TA GREP

OM RELASJONBYGGING TIL
ELEVER

Hefte kan lastes ned fra PPT for Ytre Nordmøre sin hjemmeside: <http://www.pptytrenordmore.no>

Innhold

Innledning.....	4
Hva er det med relasjon som gjør det så viktig i skolen?	5
Relasjon	5
Relasjonskompetanse.....	6
Relasjonell klasseledelse	6
Elevsamtalen	7
Relasjonsbanken.....	8
Relasjon i lek.....	8
Relasjon til sårbare elever	8
Relasjon mellom elever	9
Utvikling av sosial kompetanse	9
Elev-elev-relasjon	10
Relasjon i grupper.....	11
Relasjon til foreldre	12
Gladmeldinger	12
Skolens plan for systematisk oppfølging	13
Hvordan komme i mål? Tips til arbeidet	14
Navn	14
Løft frem «usynlige» elever.....	14
Elevsamarbeid	15
Læringspartner	15
«Pokerfjes».....	15
Styr hvem som svarer	16
Terninger	16
Ispinner	16
Tell	16
Rolig utgang fra timen	16
Passord	17
Gi et tegn	17
De som har.... de som liker	17
Oppstart av timen	18
Lodd	18
Oppstartaktivitet	18

Klassemiljø	18
Hva skal til for at du har det bra i denne timen?	18
Elever i konflikt	19
Leker – avbrekk, inspirasjon og motivasjon	20
Hvem er ledere?	20
Strømleken	20
Gruppenynning	20
Fire oppreist	21
En, to, tre, fire	21
Observasjon av læringsmiljø	22
Tips til en relasjonsbyggende elevsamtale	23
Gladmeldinger	24
Oppgave om navn	25
Utdanningsdirektoratets hjemmeside	26
Referanser	27

Innledning

Dette heftet er ett av flere i serien «Temahefter fra PPT for Ytre Nordmøre». Heftene er en del av PPTs satsing på et godt læringsmiljø ved prosjektet «Ta grep» som startet i august 2012. I Stortingsmelding 18, defineres læringsmiljø som: «De samlede kulturelle, relasjonelle og fysiske forholdene på skolen som har betydning for elevens læring, helse og trivsel.»

Grunnsteinen i et godt læringsmiljø er den relasjonen som etableres mellom den voksne og eleven på en skole. Ansvar for å etablere denne relasjonen må ligge hos den voksne som har kompetanse og modenhet. Dette heftet gir tips til hvordan voksne på skolen kan jobbe med å bygge relasjoner til elevene.

Andre hefter i serien «Ta grep» omhandler proaktive tiltak som vil styrke et godt læringsmiljø

- «Ta grep om forventninger til sosiale ferdigheter»
- «Ta grep om positiv oppmerksomhet, ros og oppmuntring»
- «Ta grep om gode og effektive beskjeder»
- «Ta grep om inspeksjon i friminuttene»
- «Ta grep. Informasjon om, og forankring av temaheftene»

Alle temaheftene fra PPT bygger på anerkjent kunnskap om hva som gir effekt i skolen, både med tanke på sosiale og faglige ferdigheter. Det er gjort mye forskning og skrevet mange gode bøker om disse temaene. Vi har sammenfattet noe av dette og knyttet det til praktiske tips i skolehverdagen. Både innholdet i heftene og de ulike praktiske tipsene er i tråd med UDIRs satsing på læringsmiljø.

I heftet «Informasjon og forankring» finner du mer om blant annet de skoleomfattende programmene som heftene bygger på. Der finner du også et forslag til implementeringsarbeid på skolen.

Før skolen tar i bruk heftene bør arbeidet med implementering ha blitt gitt tilstrekkelig tid på skolen. Forskningsbasert vurdering av de skoleomfattende programmene vi refererer til, viser til flere suksessfaktorer for å lykkes med endringsarbeid i skolen. Vi trekker frem:

- Ledelsens engasjement og oppfølging av arbeidet
- Godt arbeid med implementeringsprosessen
- Systematisk arbeid med temaene over tid
- Oppfølging fra skolens støttesystem (her PPT)

I PPTs forslag til fremdriftsplan ligger det en forventning om et tett samarbeid og oppfølging fra PPT i arbeidet med temaene. Vi ser frem til spennende samarbeid med skolene.

Tone M. Berg
Prosjektleder for «Ta grep», PPT for Ytre Nordmøre

Tormod Sandvik
Leder av PPT for Ytre Nordmøre

Christine Reitan
Leder av styret i PPT for Ytre Nordmøre

Hva er det med relasjon som gjør det så viktig i skolen?

For hver enkelt elev er det ett spørsmål som er viktigere enn all didaktikk: «Liker du meg?». Om eleven har en oppfatning av at du liker han/henne, vil det du sier og gjør ha betydning for eleven. Derfor må vi bygge en relasjon. Carolyn Webster Stratton bruker en sparegris som bilde på den relasjonelle kontoen vi må bygge opp til elevene. Å fylle på denne kontoen er det vi gjør i rolige tider slik at vi ikke tapper relasjonen helt når vi må korrigere elevene. Thomas Nordal (2010) understreker at det er den voksne som har ansvar for å etablere denne relasjonen.

Som klasseledere skal vi velge de undervisningsmetodene som fører til læring for alle elevene. I klasserommet forholder vi oss til ulike læringsstiler, læringsstrategier, til elevenes personlighet og temperament. Det er mange variabler vi må ta hensyn til i de valgene vi tar. Relasjonen til elevene er grunnlaget for de tilpassingene vi gjør. Vi kjenner dem, verdsetter dem og er i en posisjon hvor vi også kan korrigere og sette grenser.

For sårbare elever, både de stille innadvendte og de bråkete utadvendte, har relasjonen en avgjørende betydning. Noen elever har en atferd som gjør det mer utfordrende å bygge denne relasjonen, og kanskje er det noen av dem som trenger den mest. Det kan være den eleven som ikke gir noe særlig respons og det kan være den eleven du alltid hører.

Forfatterne av boka «Dette gidder jeg ikke lærer. AD/HD i skolen», Bjarne Vetrhus og Terje Bjelland (2006) skriver om relasjonens betydning: «*Det første minuttet i møtet med nye elever er 60 svært viktige sekunder. Hvordan læreren bruker disse, kan få betydning for både timer og dager som elev og lærer skal ha sammen. Elevens behov i dette første minuttet er ført og fremst å finne ut av: «Liker du meg, lærer?»*»

Relasjon

Nyere forskning sier oss mye om hva som har effekt på barns læring i skolen. John Hattie gjennomførte en internasjonal metaundersøkelse hvor han så på hvilke faktorer som hadde størst betydning for elevenes læringsutbytte. Resultatet ble presentert i 2009 i boka «*Visible learning. A synthesis of over 800 meta-analysis relating to achievement*». I forhold til relasjon, bekrefter undersøkelsene betydningen av lærerens rolle, og den relasjonen (det forholdet) læreren etablerer til den enkelte elev og til gruppa. «*Læreren er den suverent mest betydningsfulle i elevens læringsarbeid.*» (Spurkeland, 2011).

En grunntanke i «Ta grep» er at lærerens praksis under hele yrkeskarrieren er i forandring. Mye av vår væremåte er ledet av vår personlighet, men gjennom refleksjon og vilje til endring kan vi utvikle oss. Det er mange praktiske verktøy som er relativt enkle å ta i bruk. Thomas Nordahl sier i boka «Eleven som aktør. Fokus på elevens læring og handlinger i skolen.» at «*elever blir motivert og inspirert av lærere som respekterer dem, og som legger vekt på å ha et forhold til dem.*» (s. 133) Klasseledelse og relasjon er to sentrale trekk ved læreryrket som også er avgjørende for elevenes læringsutbytte (Thomas Nordahl, 2010).

Relasjonskompetanse

I boka «Relasjonspedagogikk. Samhandling og resultater i skolen» beskriver Jan Spurkeland relasjonskompetanse som «*..ferdigheter, evner, kunnskaper og holdninger som etablerer, utvikler, vedlikeholder og reparerer relasjoner mellom mennesker.*» (s. 63).

Spurkeland ser på hvordan relasjonskompetanse skiller seg fra sosial kompetanse (evnen til å tilpasse seg normer og krav i ulike sosiale settinger) og samarbeidskompetanse.

Relasjonskompetanse legger i større grad vekt på det komplekse samspillet og responsen mellom partene, og hvordan man ved å jobbe aktivt kan bygge opp dette.

I den daglige utøvelsen av relasjonskompetanse må den voksne vurdere hva som er hensiktsmessig i en hver situasjon. Kan denne atferden ignoreres? Skal jeg sette en grense og gjennomføre en konsekvens? Hele tiden er det viktig å reflektere over hvordan relasjonen mellom deg som lærer og eleven påvirkes. En relasjon starter ofte som en tynn tråd mellom mennesker. En tråd som er skjør og som lett kan ryke ved belastninger. Utfordringen er å gjøre de rette tingene slik at denne tråden blir tjukkere, og gjennom det også tåler bedre de utfordringer som en relasjon kan bli utsatt for.

Dine ferdigheter og kunnskap er en del av det komplekse samspillet som relasjonskompetansen er. For at du skal ha god effekt av å bruke de tiltakene vi presenterer i dette heftet må du prøve dem ut og tilpasse dem til deg og din hverdag.

Relasjonell klasseledelse

UDIR (utdanningsdirektoratet) har en satsing på bedre læringsmiljø hvor relasjonell klasseledelse er ett område. Relasjonell klasseledelse handler om å forstå klassen som et sosialt system og lede aktiviteter slik at læring finner sted. For å forstå dynamikken i en klasse/gruppe, viser Udir til Walter Doyle (professor ved departementet for læring, undervisning og sosiokulturelle studier i Arizona) sitt økologiske perspektiv på klassen som sosialt system. Disse faktorene beskriver hva som påvirker en klasse/gruppe:

Multidimensjonelt – det skjer mye på ulike nivåer

Simultant – mange hendelser samtidig

Umiddelbart – hendelser skifter raskt

Upredikerbart – hendelser tar ofte uventede retninger

Offentlig – det er mange tilskuere til hendelsene

Historie - klasser møter ofte over lang tid og det dannes en felles forståelse, normer og rutiner som har betydning for klassens videre forløp

For å utøve en relasjonell klasseledelse må vi inneha relasjonskompetansen og en forståelse av klassen som et sosialt system. Det er ikke nok å øve opp disse faktorene hver for seg. Det er når du kombinerer disse ferdighetene at du kan påvirke det sosiale systemet, som igjen vil virke på den enkelte elevens læring. Gjennom relasjonen til elevene har du opparbeidet deg den kunnskapen som setter deg i stand til å analysere og vurdere situasjonen i klasserommet og handle proaktivt (Udir).

Når du skal etablere en relasjon til en gruppe/klasse, vil en ekstra innsats den første tiden gi resultater videre i skoleåret. Bruk tid på samtaler om regler og forventninger. Lek sammen og la elevene oppleve trygghet og glede i leken og sett gjerne av en dag til en tur. Det arbeidet du legger ned her reder grunnen for et bedre læringsmiljø resten av året, som igjen rydder tid for mer undervisning.

Elevsamtalen

Om du skal ha mulighet for å påvirke et annet menneske positivt, må det mennesket oppleve at du er på lag. Eleven må oppleve at du liker ham/henne. Så enkelt, og noen ganger så vanskelig kan det være.

Den anerkjennende elevsamtalen er også trukket frem som et redskap for å redusere frafall i den videregående skolen. I boka «Anerkjennende elevsamtaler. Metoder for reell elevmedvirkning i arbeidet med karriereplanlegging og forebygging av frafall i opplæringen» nevner forfatterne at voksne i skolen, som velger å ikke jobbe med relasjoner, går glipp av både engasjement, innsikt og den «moroa» som følger gratis med i det relasjonelle arbeidet på individnivå (Mæland og Hauger, 2008).

Elevsamtalen ble introdusert i L97, som et verktøy for å jobbe med tilpasset undervisning. Elevsamtalen er en lovbestemt samtale som skal finne sted to ganger hvert skoleår og være en primærarena for kontakt og utvikling (Spurkeland, 2011).

Å bygge en relasjon mellom lærer og elev må være den voksnes hovedansvar. Spurkeland fremhever at det er læreren som må ta ansvar for å vise empati, medfølelse og forståelse i samtalen og ikke tvinge eleven inn i lærerens verden.

En relasjonsbyggende elevsamtale kan ikke følge en fast mal, da dens forutsetning er at den løper fritt i samtalen mellom lærer og elev. Dens form og uttrykk vil derfor variere ut fra hvilke to individer samtalen føres mellom. Til tross for behovet for at en slik samtale kan tilpasses til hver enkelt situasjon, trekker Spurkeland frem fem makroområder for samtaleinnhold:

1. **Elevenes totale trivselsituasjon.** Ikke bare skoletiden, men også hjemmesituasjonen er viktig. Det positive vektlegges.
2. **Faglig status.** Hva går godt og hva kan det jobbes bedre med? Her vektlegges og bygges det videre på det som går bra.
3. **Læring.** Hva skal til for at eleven skal lære bedre? Gjør tilpassinger og avtaler med elev og hjemmet.
4. **Avtaler.** Avtal målbare og konkrete delmål. Skal det ha effekt må det følges opp. Tidspunkt for oppfølging må også inngå i avtalen.
5. **Samtalens verdi.** Samtalens verdi og betydning vurderes av eleven.
(Spurkeland, 2011)

I boka «Elevenes læringsmiljø, lærerens muligheter» (Bergkastet, Dahl, Hansen, 2009) vektlegger forfatterne elevsamtalen som en unik mulighet til å forstå elevens bakgrunn og handlinger. Elevsamtalen benyttes til å bygge relasjon mellom lærer og elev. Den er en arena for faglig tilpassing og utvikling, og til å trene eleven på egenvurdering.

Antall elevsamtaler gjennom skoleåret vil variere for den enkelte elev. Skolen er, som nevnt, lovpålagt å gjennomføre og dokumentere to pr. skoleår, men i lys av relasjonsbygging vil de voksne måtte tilpasse både antallet elevsamtaler, formen og varigheten på elevsamtalene ut fra den enkelte elevs behov. En kort prat på gangen kan være avgjørende som støtte gjennom dagen for en elev med en utfordrende hverdag hjemme eller på skolen.

Bergkastet, Dahl og Hansen trekker frem de «gylne øyeblikk», korte muligheter i skolehverdagen, hvor læreren har mulighet til å «se» og anerkjenne den enkelte elev.

Relasjonsbanken

Dette begrepet nevnes ofte i «Ta grep». Når vi skal bygge en relasjon til en gruppe, eller en enkeltelev, vet vi at dette krever en innsats. Vi må investere i form av tid og engasjement. Tid i form av samvær og samtaler. Engasjement ved å involvere oss i elevens interesser og aktiviteter som oppleves som positive for den det gjelder. Eleven vil oppleve vår anerkjennelse og føle seg verdsatt. Ved å jobbe aktivt og målrettet med dette, bygges den positive relasjonen.

En positiv relasjon er avgjørende når du som voksen kommer til en situasjon hvor du må korrigere / irettesette eller om dirigere barnet. Jo bedre relasjonen er, jo større er sjansen for at eleven følger dine beskjeder.

Relasjonsbanken består av den tid og innsats du legger inn i dette arbeidet. Positive tilbakemeldinger bygger opp relasjonen, mens negativ oppmerksomhet ødelegger motivasjonen (Bergkastet, Dahl, Hansen, 2009).

Carolyn Webster Stratton (2005) viser til at det gis så mye som femten ganger mer oppmerksomhet til negativ oppførsel enn til positiv oppførsel. For barn med utfordrende atferd vil behovet for korrigering og grensesetting i perioder være større enn for andre barn. Som voksen i skolen har vi en viktig oppgave i å balansere vekten mellom negativ og positiv oppmerksomhet, slik at det er en overvekt av den positive. Vi må bygge opp en større «konto» i relasjonsbanken slik at den tåler større «uttak».

Relasjon i lek

Som relasjonsbygging trekker Carolyn Webster Stratton (2005) frem lekens mulighet for likeverdig relasjon mellom elev og lærer. Når den voksne blir med i en lek er ikke bare det vanlige hierarkiske forholdet oppløst, det kan også være situasjoner hvor den voksne må følge elevens instruksjoner. Eleven får positive følelser overfor den voksne, og det styrker den voksnes posisjon med tanke på senere korrigeringer. Samspill i lek er et stort bidrag inn i relasjonsbanken.

Korte leker kan med hell også brukes som avbrekk i timene. Slike avbrekk kan være det som skal til for å samle energi og konsentrasjon til å fortsette det gode arbeidet i timen. Vær i forkant og sett i gang et avbrekk før uroen brer seg.

Relasjon til sårbare elever

I boka «Dette gidder jeg ikke, lærer. AD/HD i skole» presenterer forfatterne Vetrhus og Bjelland (2006) både kjennskap til AD/HD og tips til arbeidet med denne gruppen elever.

Dette er barn og unge som er mer sårbare enn andre. De kan være mer vare og legge stor vekt på små tegn fra voksne og medelever, tegn som andre elever ville sett på som bagateller, eller oversett. Boka presenterer mange konkrete tips og tema for refleksjon over lærerrollen. Vi trekker frem det som handler om å skape en relasjon. De tiltakene som legger til rette for elever med utfordringer, er tiltak som legger til rette for et godt læringsmiljø for alle elevene.

Noen elever har vansker med å gjøre det de voksne ber om. De gjør det bare om de liker læreren og har respekt for læreren. Å investere i en god relasjon i begynnelsen av skoleåret kan derfor legge grunnlaget både for læring og trivsel for eleven og en god hverdag for den voksne.

Tips for å bygge en god relasjon:

- Sett av tid til samtaler
- Bli kjent med elevens interesser og les deg gjerne opp på interessene slik at dine spørsmål blir relevante.
- Innkall foreldrene til en samtale
- Gjør avtaler om tilpassing i fag, be om tilbakemelding og vis at dere er på lag for å hjelpe eleven til å få en så god skolehverdag som mulig.
- Sørg for at eleven får mestringsopplevelser hver dag.

Sårbare elever kan være svært vare for variasjoner i dagsformen. Gjennom kjennskap til eleven vil læreren ha en mulighet for å «lese» eleven om morgenen og legge elevens dagsform til grunn for de forventningene og tilpassingene som må gjøres (Bjarne Vetrhus, Terje Bjelland, 2006).

Som nevnt under «Relasjonsbanken» er det viktig å bygge opp relasjonene hele tiden. Det kommer helt sikkert nok av situasjoner hvor det blir «uttak».

Relasjon mellom elever

Utvikling av sosial kompetanse

Skolens oppdrag er både å sørge for at elevene får skolefaglige kunnskaper og at de utvikler seg sosialt og personlig. Å fungere godt sosialt innebærer at barnet har en god sosial kompetanse. En evne til å samhandle med andre i sosiale situasjoner. En god sosial kompetanse betyr at barnet må lære «...*både å forstå og å kontrollere egne følelser, samt kunne lese andres følelsesuttrykk på en adekvat måte.*» (Nordahl, Flygare, Drugli, 2013, s2).

Forskerne bak UDIRs bakgrunnsdokument om relasjoner mellom elever, Nordahl, Flygare, Drugli, trekker frem faktorer hos det enkelte barnet (temperament), relasjonen til læreren, det sosiale miljøet i klassen og forhold hjemme som faktorer som påvirker elevens utvikling av sosial kompetanse.

Barnets temperament er beskrevet som grad av emosjonalitet, irritabilitet, aktivitetsnivå og reaksjoner på forandringer. Hvordan barnet reagerer på omgivelsene, og hvordan omgivelsene reagerer på barnet, er i stor grad påvirket av barnets temperament. Barn med

et vanskelig temperament er beskrevet som barn med et høyt aktivitetsnivå, lette å distrahere og de utviser mye negativ emosjonalitet.

Fra bakgrunnsdokumentet har vi sammenfattet noen av faktorene som påvirker utvikling av sosial kompetanse, men vi anbefaler å lese bakgrunnsdokumentet.

Beskyttelsesfaktorer for utvikling av sosial kompetanse:

- samhandling med prososiale rollemodeller
- opplevelse av sosial interaksjon og vennskap med jevnaldrende (å mestre det sosiale samspillet)
- et positivt selvbilde som bekreftes av omgivelsene (å bli bekreftet som selvstendig, moden og dyktig)
- skole og hjem som er samstemte i oppfatningen av barnets temperament og behov for støtte
- voksne som inngår i en positiv relasjon til barnet, kan vise barnet nye og mer hensiktsmessige modeller for sosialt samspill.

Risikofaktorer for utvikling av sosial kompetanse:

- samhandling med antisosiale rollemodeller
- manglende tro på egen mestring av det sosiale samspillet med jevnaldrende
- å bli bekreftet som udugelig og mislykket har en tendens til å bli en del av barnets selvbilde
- barn med et vanskelig temperament, som lett fanger de voksnes oppmerksomhet, og lettere havner i konflikter med medelever
- barn med tilbaketrukket temperament som vanskelig fanger de voksnes oppmerksomhet og kan bli oversett av både voksne og medelever.
(Nordahl, Flygare og Drugli, 2013).

Elev-elev-relasjon

I likhet med den faglige utviklingen på skolen, er sosial kompetanse noe som må læres kontinuerlig. Relasjonen mellom elevene er en avgjørende faktor for elevenes oppfatning av læringsmiljøet på en skole. Om en elev opplever å være inkludert i et sosialt fellesskap eller ekskludert, kan ha dramatiske følger for elevens videre utvikling og psykiske helse (Nordahl, Flygare og Drugli, 2013).

Hva kan læreren påvirke?

På skolen må vi legge til rette slik at elevene får støtte ut i fra et individuelt behov, slik at positiv sosial kompetanse utvikles. Elevene må oppleve tilhørighet til jevnaldergruppen, de må oppleve forventninger som styrker mestringsopplevelsen og de må oppleve voksne som støtter dem i samspillet med andre barn.

God kjennskap til hva som fremmer sosial kompetanse og dens betydning for utvikling av et positivt selvbilde, er viktig for dette arbeidet. Lærer kan tilrettelegge for samarbeid på tvers av sympatier og antipatier, vi kan tipse elevene i forkant, veilede dem underveis og reflektere sammen med dem om hvordan og hva som fungerte.

Utdanningsdirektoratets brosjyre «Vurdering på barnetrinnet. Nå gjelder det!» viser til en vurderingspraksis, som både nasjonale og internasjonale studier viser at gir elevene bedre forutsetninger for å lære. Denne praksisen er nedfelt i fire prinsipper. Disse prinsippene er velegnet å jobbe etter både i forhold til faglige og sosiale ferdigheter.

1. **Tydelige forventninger** («eleven forstår hva som er forventet av dem»)
2. **Tilbakemeldinger** («eleven får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen»)
3. **Råd til forbedring** («eleven får råd om hvordan de kan forbedre seg»)
4. **Egen vurdering** («eleven er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling»)

(Udir, 2010)

Relasjon i grupper

Når elevene samarbeider i grupper har de voksne en god anledning til å jobbe med sosial kompetanse og relasjonsbygging. Det er viktig at den voksne deler elevene inn i grupper. Om elevene blir overlatt dette valget vil sårbare elever lett falle på utsiden.

Det er flere måter å bruke grupper aktivt for å styrke relasjoner mellom elever. Det kan for eksempel være ved:

- å dele ut roller til elevene som: tidtaker, motivator, skriver, fremlegger m.m.
- å dele ut poeng for godt samarbeid og fordeling av oppgavene i gruppen

For yngre elever kan det være nyttig med lekegrupper hvor den voksne setter sammen elever med tanke på å styrke relasjonene og gi støtte til enkeltelever.

Bruk av læringspartner, slik det er beskrevet i heftet: «Læringspartner. Underveisvurdering i praksis» av Ødegaard Olsen og Aasland, vil fremme elev-elev relasjonen. Dette er en styrt samarbeidsform hvor elevene jobber ut fra klare kriterier for samarbeidet, faglig innhold og vurdering. Fordelen ved å bruke læringspartner er blant annet at elevene:

- får mulighet til å samarbeide med andre
- lærer bedre ved å kommunisere, forklare og diskutere
- får tid til å reflektere
- blir tryggere og ikke alene om svaret
- blir mer aktive
- opplever at flere svar kommer frem
- blir mer bevisste sin egen kompetanse
- får nye og gode relasjoner

(Ødegaard Olsen og Aasland, 2013, s. 15)

Relasjon til foreldre

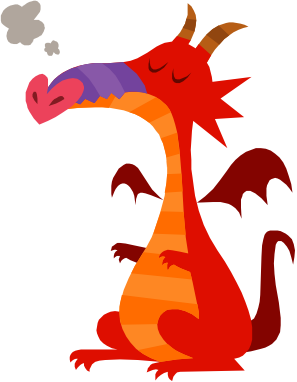
Carolyn Webster Stratton understreker viktigheten av å involvere foreldrene i relasjonsbygging. Det er viktig å anerkjenne familiens egenverdi, også i forhold til barnas læring. Det arbeidet du som lærer gjør i forkant av et skoleår vil du få igjen i form av en god relasjon senere. Et velkomstbrev med en presentasjon av deg og dine tanker om samarbeid, regler, lekser og når og hvor du kan kontaktes, er et enkelt og effektivt tiltak. Er det foreldre til barn med spesielle utfordringer, kan du, før skoleåret starter, ta en telefonsamtale eller avtale et møte hvor dere etablerer samarbeidet. Ved å gjøre dette vil foreldrene oppleve at du bryr deg, og du bygger den relasjonen som er så viktig for å ta kontakt når utfordringer oppstår (Webster Stratton, 2005)

Gladmeldinger

Foreldre til barn med spesielle utfordringer må ha et tettere samarbeid med skolen enn andre. Forskning viser at vi gir negativ atferd mer oppmerksomhet enn positiv. Foreldre til barn med utfordrende atferd får oftest meldinger hjem i form av skriv eller telefoner knyttet til barnets negative atferd.

Når du skal bygge en relasjon til foreldrene må de også oppleve at du liker barnet, og de må erfare det gjennom de tilbakemeldingene de får fra deg.

Send gladmeldinger hjem. Ta en telefon og fortell om godt arbeid, lek, samarbeid m.m. Foreldre trenger også en «Relasjonsbank» hvor kontoen balanseres gjennom innskudd (positiv tilbakemelding) og uttak (korrigering og negativ tilbakemelding) (Webster Stratton, 2005).

GLADMELDING	
I dag vil jeg fortelle at _____ (elevens navn)	
har vært med på å gjøre klassemiljøet bedre ved å trene på _____ (elevens mål)	
Underskrift _____	
dato _____	

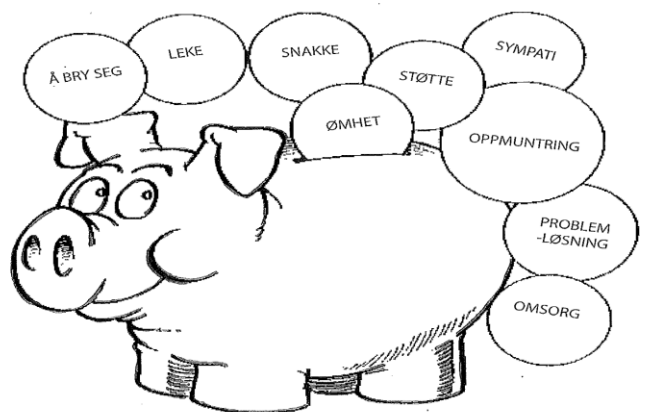
Skolens plan for systematisk oppfølging

En viktig suksessfaktor for systematisk arbeid på skolene, er ledelsens engasjement. Det er viktig at ledelsen etterspør og gir støtte til arbeidet med relasjonsbygging, som er grunnsteinen i læringsmiljøet og for klasseledelse.

I heftet «Ta grep. Informasjon om, og forankring av temaheftene.» presenterer vi et forslag til en plan for implementering bygget på rapporten «Forebyggende innsatser i skolen» (T. Nordahl, Ø. Gravrok, H. Knudsmoen, T M.B. Larsen og K. Rørnes, 2006). I den rapporten, og annet bakgrunnsmateriale til heftene, blir det systematiske arbeidet og ledelsens engasjement trukket frem som kanskje den viktigste suksessfaktoren. Vi anbefaler et grundig arbeid på skolen med tanke på systematisk innføring og oppfølging, slik at det arbeidet som gjøres på skolen får varig effekt.

Skjemaet «Observasjon av læringsmiljø» fra PPT, kan brukes til refleksjon over egen praksis, og som utgangspunkt for klassevandring og medarbeidersamtaler. Skolen kan selv lage en sjekkliste for relasjonsarbeid.

Lærere kan også sette eget mål for relasjonelt arbeid for en avtalt periode. Det kan være knyttet til enkeltelever eller grupper. Mål og vurdering av måloppnåelse kan være utgangspunkt for samtale med ressursgruppe og ledelse.

© C. Webster-Stratton

Husk å fylle opp din bankkonto

**UNIVERSITETET
I TROMSØ UHF**
DET HELSEVITENSKAPELIGE FAKULTET
Regionalt kunnskapssenter for barn og unge - Nord
psykisk helse og barnevern (RKRU - Nord)

Hvordan komme i mål? Tips til arbeidet

Dette er tips som er gitt til og fått fra lærere og assistenter. De er utprøvd og vurdert som funksjonelle. Effekten av de tiltakene du iverksetter er avhengig av deg. Du må kjenne deg komfortabel med det du skal gjennomføre. Samarbeid med en kollega for å tilpasse og prøve ut tipsene kan være viktig.

Navn

Navn er sterkt knyttet til vår identitet. Derfor er vi også sårbare når navnet vårt blir omgjort og tullet med på en krenkende måte. Navnets spesielle betydning gir oss en mulighet til å bruke det bevisst i relasjonsbygging. Som voksen i skolen skal du være sikker på at hver elev har blitt tiltalt positivt med sitt navn hver dag. I mindre skoler oppleves nok ikke dette som vanskelig, men uansett er det viktig å være bevisst på dette. I en større klasse og på hektiske dager er dette spesielt viktig. Rutiner som sikrer deg dette målet kan være:

- Hils på hver enkelt med håndtrykk, blikk-kontakt og navn ved dagens start.
- Gå runden innom hver enkelt når individuelle oppgaver er igangsatt. Si navnet og en kort oppmuntrende kommentar. F. eks. «God orden i boka, Ola», «Jeg ser du har kommet godt i gang, Lise».
- Avslutning av dagen hvor alle står ved sin plass, og du ønsker hver enkelt: «tak for i dag Aleksander, og vel hjem».

Løft frem «usynlige» elever

Med kjennskap til navnets spesielle betydning kan vi også bruke det målrettet for å løfte frem enkelte elever.

Alle voksne som jobber i skolen og SFO vet at det er noen barn vi raskt legger merke til og andre som blir mindre synlige. I en gruppe hvor elevene har vært sammen over tid, vet også elevene hvilke barn/navn vi voksne husker lett og hvilke barn/navn vi kan glemme. Når W. Doyle presenterer et økologisk perspektiv på klassen som sosialt system, trekker han frem både det offentlige og det historiske som viktige faktorer for å forstå det sosiale samspillet. Elevene er tilskuere til vår atferd, de møtes ofte og over tid, og de utvikler en intern forståelse for det som er klassens indre liv.

Dette tipset gjelder spesielt ved de første møtene med en ny klasse. Du kan, ved å bruke dette, opptre som mindre forutinntatt, og det kan i seg selv være relasjonsbyggende:

- Snakk med voksne som kjenner elevgruppa.
- Få opplysninger om hvilke elever som utpeker seg som de mest synlige og hvilke som er de minst synlige.
- Når du starter med denne klassen legger du vekt på å lære deg navnene til de minst synlige barna først.
- For de elevene som oppfører seg på en måte som raskt blir lagt merke til, de mest synlige, gjør du det motsatte. Den første tiden kan du late som om du er usikker på navnene.
- Skal du komme i mål med dette må du være raus i forhold til «feil» atferd. Tolk i mest mulig positiv retning og ignorer oppførsel som kan ignoreres.

Dette kan være en ukjent og overraskende opplevelse for begge kategorier barn og kan fungere relasjonsbyggende både til den enkelte elev og overfor klassen, da du vil fremstå som lite forutinntatt.

Når det er sagt, er det viktig å lære alle navnene i løpet av kortest mulig tid.

Elevsamarbeid

Det er viktig at elevene på en skole lærer å samarbeide. De voksne legger føringer for når og hvordan samarbeidet skal være. I alle sammenhenger kan det være lurt å lære elevene noen strategier for å samarbeide både med den de liker veldig godt og den de liker mindre. Her er noen tips til dette arbeidet:

Læringspartner

Bruk av læringspartner er nevnt tidligere som en egnet metode for å fremme elev-elev relasjonene. Å være læringspartnere er en måte å strukturere elevsamarbeidet på.

En læringspartner kan man ha for en oppgave, en time, en tur eller en uke. Det er viktig å skifte etter en avgrenset periode slik at alle opplever å lykkes i dette samarbeidet. Læringspartnerne sitter ved siden av hverandre og samarbeider når læreren ønsker at det skal være samarbeid. Et av kriteriene for å være en god læringspartner kan være å jobbe individuelt uten å forstyrre hverandre.

Hvordan læringspartnere skal samarbeide følger kriterier utarbeidet på trinnet. Vi kan starte samarbeidet med ny partner ved å ta hverandre i hånda og si f.eks.: «Hei, velkommen til samarbeid». Denne forventningen må øves inn med alvor. Du kan også avtale hva de sier når samarbeidet avsluttes. F. eks.: «Takk for samarbeidet». Andre kriterier for læringspartnere kan være:

- du skal være hjelpsom
- du skal lytte til den som har ordet
- du skal se på den som snakker
- du skal være konstruktiv kritisk
- m.m.

Kriteriene og formuleringene tilpasses alder og de eksemplifiseres og øves inn.

«Pokerfjes»

Når elevene blir styrt til å samarbeide med andre, kan øvelsen «pokerfjes» være nyttig. Vis elevene hvordan de kan møte den de skal jobbe sammen med.

Målet med denne øvelsen er å gjøre elevene bevisste på hvordan mimikk og kroppsspråk er en viktig kommunikasjon på linje med å snakke. De skal lære å møte en samarbeidspartner på en høflig og vennlig måte.

Det er viktig at elevene ikke viser negative holdninger til samarbeidspartneren. Like viktig er det at de ikke viser overstrømmende tilfreds glede over å ha kommet på gruppe med sin venn/venninne. Da vil den som ved en senere anledning blir mottatt med et nøkternt uttrykk, vite at den ikke var et foretrukket valg.

Ved å lære elevene «pokerfjes» til samarbeid, trener elevene på å styre antipatier og sympatier overfor samarbeidspartnere. Et klasserom, og senere en arbeidsplass, er ikke en arena for å vise dette. Når det er sagt, må vi ikke legge en demper for engasjement og begeistring for arbeidet.

Styr hvem som svarer

Det er relativt vanlig i skolen at elevene rekker opp hånda og en av dem får svare. Om man fører en statistikk over hvem som svarer i en klasse vil vi raskt se et mønster over gjengangere. Det er ofte de engasjerte, trygge og flinke elevene. Om vi ønsker en større deltagelse må vi styre. Dette vil også bygge opp under et trygt klassemiljø hvor det ikke alltid er viktigst å svare rett, men å tørre å komme med sine svar.

Skal du lykkes i dette arbeidet må du reflektere over hvordan du responderer på elevenes svar. Hvordan responderer du om en elev svarer feil? Hvordan responderer klassen når en elev svarer feil? Hva er din reaksjon på klassens respons? Dette arbeidet er ikke like lett i alle grupper / klasser, men det er et viktig tiltak for å styrke læringsmiljøet og være en god klasseleder.

Terninger

Det finnes et stort utvalg terninger på spillmarkedet som koster lite. Har du to som går fra 1 – 12, kan du styre en klasse med 24 elever.

Gi alle elevene et nummer og farge. En elev slår terningen, og eleven med nummeret skal svare.

Ispinner

Bruk en ispinne for hver elev hvor navnet er skrevet. Ispinnene kan stå på lærerens arbeidsplass i klasserommet. Du trekker den som skal svare

Tell

Be en elev velge et tall mellom 2 og 5.

Blir tallet f. eks 3 teller du, og hver elev som får nummer 3, må svare.

Rolig utgang fra timen

En god avslutning av en økt og en rolig utgang fra timene reduserer konfliktområdene langs pultene, gjennom døra og på gangen.

Variasjonene for dette er utallige. Som lærer må du finne din måte.

Vi presenterer noen refleksjonsspørsmål:

Hvordan legger jeg til rette for tid til faglig avslutning?

Hvordan legger jeg til rette for tid til opprydding?

Hvordan sikrer jeg at elevene får hele friminuttet til lek?

Hvordan legger jeg til rette for at «rotekopper» får avsluttet timen og har fått med seg de beskjeder som skal hjem?

Hvordan legger jeg til rette for at de stille elevene blir sett?

Hvordan legger jeg til rette for at plaging og fysisk knuffing ikke forekommer når en hel klasse skal avslutte en time eller en dag?

Passord

Med denne øvelsen trener elevene på å vente på tur, samtidig som du gir de raske muligheten til å slippe å vente på de trege, og de trege en mulighet til å jobbe i sitt tempo, uten at resten av klassen blir irritert.

Elevene får en god og effektiv beskjed om hva som skal gjøres før de kan gå. F. eks. «Legg bøkene i hylla di». Du stiller deg i døra med utsyn til klasserom og korridor. Når elevene er ferdige stiller de seg i kø hos deg. Her får de en oppgave de skal svare på før de får gå.

Velg «passord». Dette kan du bruke for å repetere, sjekke ferdigheter, m.m., bruk fantasien. Poenget er at de må klare det før de får gå ut. Sier de feil må de stille seg bakerst i køen igjen. Dette skal være enkelt og gøy, så din oppgave er å tilrettelegge ut fra elevene og gruppestørrelsen.

Passord kan f. eks. være:

- Gi dem et regnestykke
- Be om ord med dobbeltkonsonant
- Be om ord fra en ordklasse
- Be om engelsk oversettelse / norsk oversettelse av gloser
- Be om en frukt, et verktøy osv

Gi et tegn

Samme mål som i oppgaven over. Dette egner seg godt når dagen skal avsluttes. Det er en øvelse i oppmerksomhet og du får en god anledning til å se hver elev og ønske dem vel hjem.

Når timen skal avsluttes gir du elevene en god og effektiv beskjed: f. eks: rydd sekken, sett stolen på pulten og still deg bak stolen.

Du skal oppnå øyekontakt med eleven. Den du har øyekontakt med blunker du til, og eleven må gi samme tegn tilbake (prøve om ikke annet), da kan eleven gå.

Denne øvelsen kan du tilpasse på mange måter.

- Vent til alle står bak pultene
- Start når du har et antall som gjør at det ikke er helt innlysende hvem du gir tegn til, men slik at de ikke blir utålmodige og ødelegger øvelsen.
- Ønsk dem vel hjem når du får blick tilbake.

De som har.... de som liker

Dette er en øvelse som gir deg en mulighet for en humoristisk måte å avslutte dagen på.

Her bør alle elevene være ferdige før du starter.

De som har kan gå

- Rosa sokker/lue - Sko med borrelås - En besteforelder med tre bokstaver i fornavnet - En katt

De som liker..... kan gå

- Kjøttboller – Chilipepper – Pølser - Justin Bieber

Ikke undervurder store barns lekenhet. Dette fungerer godt i 7. klasse. Særlig hvis elevene er trygge på hverandre og tåler litt lek.

Oppstart av timen

Det er mange riktige måter å gjøre dette på. Flere skoler har en «Her-hos-oss-kultur» og legger føringer for hvordan dette skal gjøres, mens andre lar det være variasjoner fra lærer til lærer. Disse tipsene gjelder om du har klasser hvor det til stadighet er flere som kommer sent inn i timen og dermed forstyrrer undervisningen.

«Ta grep» bygger på positive, proaktive tiltak rettet mot den oppførselen vi ønsker mer av. Derfor retter vi fokus mot det som kan gjøre det attraktivt for elevene å komme tidsnok til timen.

Lodd

Del ut «**lodd**» til de elevene som er på plass innen avtalt tid. F. eks 3 minutter etter at det har ringt inn. I storefri trekker du vinner som får lov til å bestemme noe. F. eks:

Musikk under spisetiden

15 minutter aktivitet under ekstra friminutt en dag samme uke (helst samme dag).

Lede «Hangman»

Oppstartaktivitet

Dette skal være aktiviteter som gjør det attraktivt å komme tidlig inn i timen og som alle elevene kan starte med/følge med på uten instruksjon fra lærer. På denne måten får du samlet elevene til undervisning. Aktiviteten varer ca. 5 minutter og kan være:

Kryssord

«Donaldoppgaver» (det er mange brukbare oppgaver i Donald-blader o.l.)

Finne spørsmål til svar-oppgaver

Enkle mattedrill-oppgaver

Sett på **youtube**-snutt av f. eks tegnefilm.

.....

Overse at noen kommer for sent. Avtal når undervisningen begynner. (For eksempel når oppstartaktiviteten avsluttes). Du kan markere undervisningsstart ved å lukke døren. De som kommer etter det får ikke oppmerksomhet, ikke beskjeder på nytt, og må vente med å spørre til læreren har satt elevene i gang med aktiviteter. Velg da noen attraktive aktiviteter i oppstart av timen.

Klassemiljø

Som lærer merker du raskt om klassen har utviklet en kultur som er raus og inkluderende eller kritisk og ekskluderende. Målet er elever som våger å by på seg selv, og som er trygge på at de blir møtt både av lærer og elever med respekt og varme.

Hva skal til for at du har det bra i denne timen?

Denne øvelsen kan være ekstra nyttig i timer hvor det er praktisk-estetiske fag, hvor du er satt inn som vikar, men også ellers.

Innled med å si at dette er et mål vi skal bruke for å vurdere denne timen. Ble det en bra time eller ei?

Be alle tenke over hva som skal til for at de skal ha en bra time. Om det er en stor klasse bør du forberede dem på hvor mange du skal spørre. Styr hvem som skal svare.

Skriv på tavla:

Jeg har det bra når:..... (her skrives svarene i stikkordsform)

Sorter det som er viktigst for denne timen, og begrunn dersom det er svar du tar bort. La det stå tre til fem kriterier på tavla gjennom hele timen.

Avslutt i god tid til refleksjon.

Ble det en bra time?

Hvilke av kriteriene klarte du? (velg om du skal styre svar her og).

Elever i konflikt

Å møte elever som er i en konflikt på en god måte, kan være utfordrende. Zippys venner, som er et program rettet mot 1. – 4. klasse, har som mål å forebygge emosjonelle vansker hos barn. Programmet legger vekt å lære barn sosiale ferdigheter. De har i sitt program en manual for hvordan man møter barn i konflikt. Uavhengig av om man bruker programmet Zippys venner på din skole eller ei, kan disse oppfølgingsspørsmålene med hell brukes i skolegården. Lag et kort du kan ha med ut i inspeksjonen helt til spørsmålene blir en naturlig måte å møte konflikter på.

Bekreft og anerkjenn barnets følelser:

«Jeg forstår at du er ..(lei deg, sint, el.l.) dette forstår jeg er vanskelig for deg.»

Oppfølgingsspørsmål:

Hva kan du gjøre da?

Hva skjer da?

Får du det bedre? Får han/hun det bedre?

Har du andre forslag – er det noe annet du kan gjøre?

Be de andre barna komme med forslag/andre løsninger

Er dette noe som passer for deg? Er dette noe du vil forsøke/prøve?

Får du det bedre da? Får han/hun det bedre da?

Leker – avbrekk, inspirasjon og motivasjon

Meningene om bruk av leker i skolen er mange. Når vi presenterer leker her, er det leker som kan brukes for å fremme sosiale ferdigheter. Både humor og lek har en befriende positiv virkning og er relasjonsbyggende, men begge er avhengig av trygghet og gjensidighet. Gjennom lek kan du også trene trygghet når du som voksen legger premissene for leken og er en støtte for utrygge elever.

Her nevner vi noen få av de lekene du lett kan gjennomføre i en klasse/gruppe. Bruk den kompetansen dere har på skolen, vis hverandre hvordan lekene skal gjennomføres og prøv dem ut sammen.

For videre inspirasjon anbefales heftet «*Det er mitt valg. Leker – Oppmuntre - Energiskaper. Idehefte for lærere*» fra programmet «Det er mitt valg» fra Lions. Noen av lekene her er fra heftet.

Hvem er ledere?

Be en frivillig elev om å være den som skal finne lederen. Den frivillige eleven forlater rommet. De andre stiller seg i ring. Du velger en som skal være leder for første runde. Lederen skal velge små bevegelser som går kontinuerlig, men som skifter. Det er i skiftene fra en bevegelse til en annen at den som skal finne lederen har størst sjans for å lykkes. Vær nøye med å vise hvilke type bevegelse de kan benytte. Klappe, vinke, trampe, knipse, klappe seg på albuen m.m., ringen skal hele tiden holdes.

Når lederen er valgt og har startet med en bevegelse, hentes den frivillige eleven fra gangen og føres inn til midten av ringen. Når denne eleven har sett seg litt rundt og mener å ha avslørt lederen, sier eleven navnet på lederen. Er det riktig leder er runden over og det velges en ny leder og en ny finner. Avtal med elevene hvor mange forsøk de skal ha før lederen avsløres. Tenk trygghet for alle.

Strømlen

Del gruppa i to lag. Hvert lag stiller seg på en rekke med ryggen mot hverandre. I den ene enden har du plassert en stol med en gjenstand på (tusj/sammenkrøllet papir eller lignende). I den andre enden står du.

Elevene holder hverandre i hendene og lukker øynene. Bruk en mynt for å starte leken. De to elevene nærmest læreren på hver sin rekke skal følge med. Lærer slår kron og mynt, kron starter strømmen. Når riktig side kommer opp starter eleven strømmen ved å gi sidemannen et lett håndtrykk. Når sistemann på gruppa har fått et håndtrykk, griper han/hun tak i gjenstanden på stolen og laget har vunnet ett poeng. Nå går de som var sist, fremst i køen og starter strømmen. Slik får alle både ledet og gitt mulighet til å sikre laget poeng ved å gripe papiret først.

Alternativt kan elevene sitte på stoler.

Gruppenynning

Dette kan være en måte å dele inn klassen på, eller det kan være en aktivitet i seg selv.

Velg ut så mange barnesanger som du vil ha grupper. Velg sanger du vet de kan. F. eks. «Bæ, bæ lille lam», «Gubben Noa», «Mikkel rev» og «Alle fugler». Gi, eller vis, hver elev en lapp hvor du har skrevet tittelen på en av sangene. Når alle elevene har

fått en sang, ber du elevene bevege seg rundt i rommet og nynne den sangen. Mens de nynner skal de forsøke å finne de andre som nynner samme sang. Nynningen fortsetter til alle har funnet rett gruppe. Deretter ber du gruppene presentere seg ved å synge sangen for andre.

Når klassen er kjent med gruppenynning og det fungerer godt, kan du avansere ved å la de fremføre sangen på ulike måter. Opera, rapp, vise, rock m.m.

Fire oppreist

Alle begynner med å sitte ned. De kan reise seg når de vil, men får ikke stå mer enn 5 sekunder om gangen før de setter seg. Elevene må kunne telle inni seg. De kan reise seg igjen omgående hvis de vil. Målet er at gruppa hele tiden skal ha eksakt fire personer stående. Målet er at alle reiser seg minst en gang.

En, to, tre, fire

Denne leken krever at klassen er delt i grupper på tre, og står mot hverandre med en knyttet neve fremfor seg. Deretter slår de med neven i luften fremfor seg samtidig som de sier: «En, to tre, fire». (Disse er de eneste ordene som skal ytres i løpet av aktiviteten). Når de har telt til fire, strekker hver og en opp 0-5 fingre. Målet er at de tre til sammen skal strekke opp 11 fingre i luften. Når de har eksakt 11 fingre, skal de bruke to never og forsøke å få opp 23 fingre i luften. De får strekke så mange fingre de vil (0-10). Mens de leker, må du kanskje minne gruppa om at hver gang skal de riste nevene fire ganger og rope/snakke i kor.

Om en gruppe trenger en eller femten forsøk for å komme til det magiske antallet fingre i luften, avhenger helt og holdent av flaks. Ingen fremstår som helt og ingen fremstår som dumrian fordi det er en gruppeaktivitet. Leken er utmerket for å bygge opp samarbeid i en gruppe.

Observasjon av læringsmiljø

Dette skjema er observasjonspunkter knyttet til læringsmiljø. Her er det først og fremst læreren som blir observert. Om du ønsker utdypende observasjon anbefales Udir sine observasjonsskjema på:

<http://www.udir.no/Laringsmiljo/Bedre-laringsmiljo/Klasseledelse/Sider/Veiledning-for-observasjon1/>

Gjennom å benytte et slikt observasjonsskjema vises både hva som vil styrke læringsmiljøet, og hva som kan etterspørres f.eks. ved en skolevandring.

1. Oppstart av timen Hvordan hilser lærer elevene? Hvordan samles elevenes oppmerksomhet? Hvordan markeres oppstart av undervisning?	
2. Dagens plan er skrevet på tavla	
3. Timen mål /plan er skrevet på tavla	
4. Lærer kommuniserer faglige forventninger Metode (felles gjennomgang/ nøkkelord m.m.) Organisering (gruppe/individuell/m.m.)	
5. Pultenes plassering i rommet	
6. Lærer etterspør elevenes forkunnskap om temaet	
7. Lærer benytter førlesing ved gjennomgang av tekst (f.eks. BISON)	
8. Forventinger til atferd synlige i klasserommet Klasseregler / Regelmatriser	
9. Forventinger til atferd blir kommunisert fra lærer Hvordan?	
10. Lærer oppmuntrer forventet atferd Hvordan?	
11. Lærer oppmuntrer faglig arbeid Hvordan?	
12. Lærer kontakter hver elev i løpet av en time Hvordan?	
13. Lærer bruker nonverbal kommunikasjon for å støtte elevene Sosialt/faglig, hvordan?	
14. lærer støtter elevene verbalt sosialt / faglig, hvordan?	
15. Lærer bruker humor i kommunikasjon til elevene Hvordan? Støttende? Inkluderende? Uthengende?	
16. Hva gjør lærer når forventninger ikke følges	
17. Avslutning av timen Tid til oppsummering av timen (faglig refleksjon)? Tid til å rydde klasserommet klart for neste økt? Tid så alle rekker hele friminuttet?	
18. Annet observert Visuell støy? Støy fra naborom?	

Tips til en relasjonsbyggende elevsamtale

Dette skjema er ment som utgangspunkt for selvrefleksjon over innhold og gjennomføring av den halvårslige elevsamtalen.

Påstand		Ofte	Av og til	Aldri
1	Jeg etterspør elevens hjemmesituasjon			
2	Jeg etterspør elevens trivsel i klassen og på skolen			
3	Jeg bruker elevsamtalen for å forstå elevens bakgrunn for handlinger			
4	Jeg etterspør elevens opplevelse i konflikter med medelever og voksne, på en ikke-dømmende måte			
5	Jeg etterspør elevens tanker om hva han/hun kunne gjort for at utviklingen av en konflikt kunne blitt annerledes			
6	Jeg etterspør elevens opplevelse av faglig status			
7	Jeg trekker frem elevens faglige sterke sider for å bygge videre på det eleven mestrer			
8	Jeg etterspør hvordan eleven selv beskriver timer hvor han/hun lærer mye			
9	Jeg etterspør hva jeg kan gjøre for å støtte eleven slik at han/hun opplever mestring knyttet til faglige og sosiale forventninger			
10	Jeg bruker elevsamtalen til å øve eleven i egen vurdering i fag			
11	Jeg bruker elevsamtalen til å øve eleven i egenvurdering av sosiale ferdigheter			
12	Jeg bruker elevsamtalen til å avtale konkrete delmål (faglig og sosialt)			
13	Eleven inviteres til å vurdere elevsamtalens verdi i forhold til faglig og relasjonell verdi			

Gladmeldinger

Gladmeldingene er inspirert av Carolyn Webster Stratton sitt program, De Utrolige Årene.

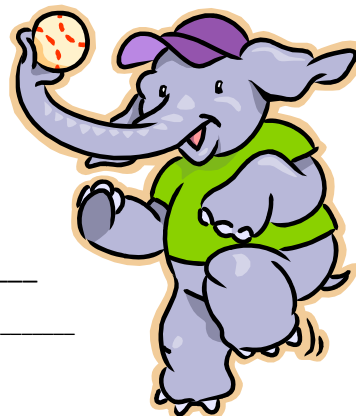
GLADMELDING

Det gleder meg å fortelle at _____
(elevens navn)

Har vært med på å gjøre klassemiljøet bedre ved å

Underskrift

dato

GLADMELDING

I dag har jeg gleden av å fortelle at _____
(elevens navn)

Har vært med på å gjøre klassemiljøet bedre ved å trene på

(elevens mål)

Underskrift

dato

Oppgave om navn

Jeg heter:

Navnet mitt betyr:

Vet du hva navnet ditt betyr?

Hvem valgte navnet ditt?

Vet du hvorfor den/de valgte dette navnet?

Har du opplevd at noen har tullet med navnet ditt?

Hvordan likte du det?

Har du noen gang tullet med andre sitt navn?

Hvordan likte han/hun det?

Om du kunne velge, hva ville du hete da?

Utdanningsdirektoratets hjemmeside

På siden: <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Bedre-laringsmiljo/Elevrelasjoner/> finner du mer konkret verktøy til både arbeidet med klasseledelse og relasjonsbygging.

Bedre læringsmiljø

- Klasseledelse
- **Elevrelasjoner**
- Hjem-skole-samarbeid
- Organisasjon og ledelse

Beredskap og krisehåndtering

Elevundersøkelsen

Elevmedvirkning

Helse i skolen

Rådgiving

Mobbing

Skolemiljøutvalg

Skolepriser

Informasjon til elever og foreldre

SFO

Elevrelasjoner

Skolen skal ikke bare se til at elevene får skolefaglige kunnskaper, men også bidra til at elevene utvikler seg sosialt og personlig. På disse sidene finner du støtte til arbeidet med utvikling av læringskultur og gode elevrelasjoner.

HOVEDPUNKTER

Tilhørighet og vennskap

Barn og unge bruker mye av skoletiden på å etablere og opprettholde vennskap.

Læreren og det sosiale samspillet

Læreren påvirker elevenes sosiale roller og forhold til jevnaldrende.

Sosial kompetanse

Arbeidet med sosial læreplan kan ta utgangspunkt i fem grunnleggende dimensjoner.

Faglig og sosial læring

Faglig og sosial læring i skolen foregår ikke uavhengig av hverandre.

Elever og vurdering

Film og refleksjonsoppgave om elevrelasjoner og læring.

Eksempelet Emma

Oppgave om krenkelser i skolen.

Mer om elevrelasjoner

- » [Bakgrunnsdokument om elevrelasjoner](#)

Ressurser for elevrelasjoner

- » [Skjema for kartlegging av det sosiale samspillet](#)
- » [Skjema for kartlegging av klassens sosiale miljø](#)
- » [Mal for innhold i sosial læreplanarbeid \(pdf\)](#)
- » [Eksempel på årshjul for sosial læreplan](#)
- » [Drøftingsoppgaver om elevrelasjoner](#)

PPT for Ytre Nordmøre 06.05.14

Side 26

Referanser

Bjarne Vetrhus, Terje Bjelland (2006): «Dette gidder jeg ikke, lærer» AD/HD i skolen. Info vest forlag

Carolyn Webster Stratton (2005): *Hvordan fremme sosial og emosjonell kompetanse hos barn*. Gyldendal akademiske

Hilde Ødegård Olsen, Marita Aasland (2013): *Læringspartner. Underveisvurdering i praksis*. PEDLEX Norsk skoleinformasjon

Ingeborg Mæland, Bjørn Hauger (2008): *Anerkjennende elevsamtaler. Metoder for reell elevmedvirkning i arbeidet med karriereplanlegging og forebygging av frafall i skolen*. Buskerud fylkeskommune, Sareptas forlag

Inger Bergkastet, Lasse Dahl, Kjetil Andreas Hansen (2009): *Elevers læringsmiljø – lærerens mulighet. En praktisk håndbok i relasjonsorientert klasseledelse*. Oslo Universitetsforlaget

Jan Spurkeland (2011): *Relasjonspedagogikk. Samhandling og resultater i skolen*. Fagbokforlaget

Liv S. Ruud, Gunnar Malin, Det er mitt valg (2011): *Det er mitt valg. Leker – Oppmuntrere – energiskapere. Idehefte for lærer*. Lions International Norge, Oslo.

Thomas Nordahl (2010): *Eleven som aktør. Fokus på elevens læring og handlinger i skolen*. 2. utgave. Universitetsforlaget

Thomas Nordahl, Erik Flygare, May Britt Drugli (2013): *Relasjoner mellom elever. Utdanningsdirektoratets bakgrunnsdokument*.

Thomas Nordahl, Øystein Gravrok, Hege Knudsmoen, Torill M.B. Larsen og Karin Rørnes (red) (2006): *Forebyggende innsatser i skolen. Prinsipper og strategier for implementering*. Sosial- og helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet.

Utdanningsdirektoratet (2010): Vurdering på barnetrinnet. Nå gjelder det! Utdanningsdirektoratet

Voksne for barn (2009): *Zippys venner*. Gamlebyen grafiske

Øystein Stette (red.) (2012): *Opplæringslova og forskrifter med forarbeid og kommentarer*. PEDLEX Norsk Skoleinformasjon 2012

Nettsider:

De Utrolige Årene: <http://deutroligearene.uit.no/dua/forside>

Utdanningsdepartementets hjemmeside: <http://sok.udir.no>

Pedagogisk Psykologisk Tjeneste for Ytre Nordmøre

Kontaktinformasjon:

Sentralbord 71575255

E-post: pptytre@pptnordmore.no

Du finner mer informasjon om PPT, ansatte, beskrivelser av saksgang og oppdaterte skjema på vår hjemmeside. Her finner du også alle heftene i «**Ta grep**» og materiell til bruk i arbeidet med læringsmiljø.

www.pptytrenordmore.no

